

For at skabe inklusion må vi holde op med at klassificere på baggrund af fysiske og mentale karakteristika og i stedet klassificere på baggrund af kompetencer, siger lektor **Charlotte Ringsmose.**

* "Der er nogen, der hæmmer min udvikling," siger ét af de 40 mennesker, der bliver interviewet af Charlotte Ringsmose og Leif Buch-Hansen, da de undersøger oplevelsen af livskvalitet blandt udviklingshæmmede voksne i Danmark. Bag udsagnet er et

"Vi frasorterer de mennesker, der ikke fungerer på samme måde som flertallet."

menneske, der langt fra er tilfreds med sit liv, men ordene siger mere end det. De rummer en pointering af mange udviklingshæmmede menneskers største problem: Andre mennesker.

Set i dette lys er udviklingshæmning et begreb, der går videre end den fysiske og psykiske tilstand, som mennesker fødes med

eller pådrager sig ved en ulykke. Det, der hæmmer udviklingen, kommer ikke bare indefra. Det kommer udefra – både i form af pædagoger og familie, men også som en konsekvens af begrænsede muligheder for bolig, uddannelse, arbejde og privatliv.

I 1980 blev forsorgen nedlagt, og store anstalter med køjesenge og diagnosticerende personale blev erstattet af beskyttede bofællesskaber, beskyttede værksteder og specialundervisning. Men de fysiske ændringer har ikke rykket ved disse menneskers status. Livskvaliteten er ikke fulgt med. Voksne med udviklingshæmning føler sig stadig holdt udenfor – eller snarere holdt tilbage.

"De er jo stadig ikke en del af samfundet," siger Charlotte Ringsmose. "Vi frasorterer de mennesker, der ikke fungerer på samme måde som flertallet, og når de hverken får lov til at have indflydelse eller deltage på nogen måde, så påvirker det deres følelse af, at deres liv er noget værd".

KOMPETENCEKLASSIFIKATION

Ifølge Charlotte Ringsmose kræver inklusion radikale holdningsændringer. Et vigtigt skridt er at fokusere på kompetencer frem for på afvigelser.

”Alle bør have ret til at bruge lige præcis deres kompetenceprofil til at tage en kompetencegivende uddannelse. Der er jo ingen af os, der ved, hvor langt man kan komme, når man for eksempel har Downs syndrom, for der er hele tiden begrænsninger,” siger hun. ”For at sikre aktiv samfundsdeltagelse for alle, så bør vi holde op med at klassificere på baggrund af fysiske og mentale karakteristika og i stedet klassificere på baggrund af kompetencer.”

Charlotte Ringsmose mener, at man kan begynde at løse problemet ved at bruge centrene for specialundervisning anderledes. I dag er det for eksempel frivilligt, om centrene vil danne brugerråd, og af samme grund er mange centre foruden. Hun mener, at hvis alle centre oprettede råd og holdt møder, hvor brugerne kunne blive hørt og få medbestemmelse, så ville det fremme både udvikling og selvværd.

”Uanset hvilke hjerner vi har, så har vi brug for at blive udfordret og være aktive,” siger hun. ”I stedet for kun at give mulighed for et passivt, beskyttet liv, så kunne centrene medvirke til demokratisk dannelse, der kunne føre til en højere grad af uafhængighed.”

DANSKE SÆRLOVE

Charlotte Ringsmose og Leif Buch-Hansen arbejder i øjeblikket på at kortlægge og sammenligne voksenspecialundervisning i de nordiske lande. Målet er at finde ud af, hvordan undervisningen understøtter ønsket om inklusion af voksne med funktionshæmning. Og der er allerede tydelige forskelle.

I Danmark har vi ikke ret til specialundervisning, og som det eneste nordiske land er det en særlov, der dækker specialundervisningsområdet – en rammelov, der i praksis betyder, at der er store forskelle på landsplan. De undervisningstilbud, folk får, afhænger helt af, hvor i landet de bor, og er derfor ikke baseret på pædagogiske og faglige argumenter. I de andre nordiske lande har alle ret til specialundervisning, og den ret er inkluderet i love, der gælder hele befolkningen. Derudover tyder kortlægningen på, at Sverige og Norge er mere rummelige i den generelle undervisning, så flere kan deltage dér.

”De andre lande sender et vigtigt signal ved undgå særlove,” siger Charlotte Ringsmose. ”I Norge har de en generel lov, der sikrer, at alle har ret til uddannelse med udgangspunkt i den enkeltes forudsætninger, og en sådan udformning er også et skridt i retning af inklusion.”

NY DEFINITIONSMAGT

Hun mener desuden, at specialundervisningen i højere grad bør være kompetencegivende. Som VAFSU-projektet i Slagelse, hvor undervisningen er lagt på en teknisk skole. Der er jordbrugs- og levnedsmiddellinjer, og når uddannelsen er gennemført, får man et bevis på, hvad man har lært – et bevis, der bruges i den efterfølgende jobsøgning.

”I Danmark bør vi kunne skabe et samfund, hvor alle kan føle, at der er brug for dem. Så det ikke er sådan, at fordi man har et handicap, bliver man parkeret et sted, hvor nogen tager sig af én,” siger Charlotte Ringsmose. ”Vi skal holde op med at tænke på folk med handicaps som en anden slags mennesker. Deres forståelse af livskvalitet adskiller sig ikke fra den almindelige danskers. Vi vil alle gerne have et liv, hvor der er forventninger til os og plads til ambitioner med udgangspunkt i vores individuelle formåen, behov og drømme.”

”Vi skal holde op med at tænke på folk med handicaps som en anden slags mennesker.”

I dag står drømmene dog sjældent mål med virkeligheden. Charlotte Ringsmose peger på, at voksne med funktionshæmning af forskellig art ofte ikke er glade for de muligheder, de er stillet i udsigt. I forskningsprojektet ”Voksenspecialundervisning – Udviklingshæmmede – Livsvilkår” fra 2004 har det for eksempel vist sig, at pædagoger er for dominerende, og familiemedlemmer er for bekymrede og omklamrende. Alle har de bedste intentioner, men resultatet er, at de funktionshæmmede voksne føler sig myndiggjort og tilsidesat.

”Vi er nødt til at dele definitionsmagten med dem, vi taler om, for som tingene er nu, er de afhængige af, hvad vi beslutter. Det er os, der dikterer, hvad det gode liv er. Det er selvfølgelig gjort i den bedste mening, men vi er nødt til at blive ved med at udvikle vores måde at tænke på. For de mennesker, der ligger under for vores forståelse af livskvalitet, er ikke glade,” siger Charlotte Ringsmose. ■

Af Stine Exler
Asterisk@dpu.dk

CHARLOTTE RINGSMOSE

Lektor på Institut for Pædagogisk Psykologi, DPU. Arbejder i øjeblikket med et nordisk projekt om voksne i specialundervisning samt et projekt om læring og evaluering i folkeskolen.

WWW | www.dpu.dk/om/cr